

Príručka pre učiteľov k učebnici Človek a spoločnosť pre 3. ročník ZŠ – 1. časť

Štruktúra a členenie učebnice

Učebnica je členená podľa komponentov vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, ktoré sú spracované v jednotlivých lekciách. Postupne sa v nej prechádza občianskym, dejepisným. Geografickým a eticko-osobnostným komponentom, ktoré sú v učebnici (ako aj v jednotlivých lekciách) navzájom prepojené.

Táto učebnica – rovnako ako celá sada z vydavateľstva VINTE – pokrýva celý povinný obsah predmetu Človek a spoločnosť podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Každý cieľ a výkonový štandard ŠVP je v učebnici zastúpený a naplnený. Na základe toho získali učebnice aj doložku ministerstva školstva. Zároveň sú prostredníctvom aktivít a textov rozvíjané aj všetky spôsobilosti podľa obsahových štandardov.

Niektoré lekcie, ktoré nie sú plne v súlade so ŠVP, sú takto viditeľne označené v pravej dolnej časti dvojstrany učebnice. Ide napríklad o úvodnú lekcii Po prázdninách opäť v škole a tiež lekcii *Doprava v mojej obci (str. 20)*, ktorá podľa nového ŠVP nepatrí do oblasti **Človek a spoločnosť**, ale je **častočne zastúpená vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb**. Napriek tomu sme ju do učebnice zaradili, lebo ju vnímame ako praktickú a dôležitú pre život detí.

Na našom webe nájdete kompletný návrh na TVVP pre všetky tri učebnice (postupne ich pridávame).

Naše ciele

Naše učebnice sú postavené tak, aby žiaci veľkú časť učiva objavovali prostredníctvom riešenia problémov. Aby to dokázali, musia si zároveň osvojovať a chápať základné poznatky. Čisté objavovanie bez vopred daných poznatkov sa ukazuje ako menej účinné, hlavne u žiakov, ktorí ešte neovládajú základné koncepty. Preto odporúčame model, kde učiteľ poskytuje jasné vedenie, zároveň však podporuje vlastné uvažovanie, skúmanie a aktívnu tvorbu žiakov.

Pre vás, učiteľky a učiteľov, je zas dôležité porozumieť tomu, ako žiaci o učive premýšľajú, a vedieť, kde a kedy sa často mylia. Aj s týmto vám má táto príručka pomôcť.

Úlohy v učebnici vychádzajú zo skutočného života žiakov a ich skúseností. Žiaci sa tak nielen naučia dôležité informácie, ale zároveň si ich vedia overovať, prepájať so životom a využívať v praktických situáciách. Počas vyučovania odporúčame využívať aj doplnkové učivo a didaktické odporúčania z tejto príručky. Nájdete tu podrobnejšie vysvetlenia, metodické tipy a návrhy, ako s látkou pracovať.

Hoci to v učebnici nie je vždy zdôraznené, odporúčame čo najviac úloh spracovávať formou skupinovej práce. Úlohy sú pripravené tak, aby ich žiaci mohli riešiť individuálne aj v spolupráci s ostatnými.

Ku každej lekcii v príručke nájdete – hneď na začiatku – prienik s kurikulumom (Štátnym vzdelávacím programom), a potom aj ciele a zhrnutie lekcie, ako aj očakávané odpovede na otázky a riešenia niektorých úloh.

Budeme radi, ak sa o vaše nápady a skúsenosti z používania učebnice podelíte na redakcia@vinte.sk. Pomôžete nám tak opraviť prípadné chyby alebo nedostatky a tiež pripraviť lepšie učebnice v budúcnosti.

Lekcie

6|MOJA OBEC

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie významných inštitúcií a služieb v obci s posúdením ich funkcie pre život komunity podľa podmienok obce (napríklad obecný úrad, obchody, služby, kostol, pošta, policajná a hasičská stanica, lekáreň, ambulancia, železničná a autobusová stanica alebo zastávka, kultúrne a komunitné centrum, zberný dvor, útulok pre zvieratá, čistiareň odpadových vôd, výrobný podnik, poľnohospodárske družstvo).	stručne opísať význam kľúčových osôb, úradov, inštitúcií, občianskych iniciatív a udalostí v komunite a obci	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pojmy: Inštitúcia, obec, cestovanie		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že v obci alebo meste existujú služby, ktoré ľuďom uľahčujú každodenný život – od zdravotníctva a vzdelávania, až po bezpečnosť a kultúru. Pochopia, že čím je obec väčšia, tým viac služieb ponúka, a že za niektorými službami musia obyvatelia z menších obcí cestovať inam. Žiaci zároveň premýšľajú nad tým, ktoré služby oni sami využívajú, a učia sa pomenovať profesie ľudí, ktorí v službách pracujú (na túto tému nadviažeme aj v tretej učebnici).

Didaktické odporúčania:

- Vytvorte atmosféru, kde žiaci **bez obáv a nedostatku dôvery** porozprávajú o svojej obci (či je malá dedina alebo väčšie mesto) a nikto sa nebude vysmieváť, ak niekde chýba napríklad obchod alebo škola. Naopak, **oceňujte rôznorodosť** komunit: poukážte, že aj malá obec má svoje výhody a veľká zas iné – cieľom nie je hodnotiť, ale pochopiť rozdiely.
- **Citlivé témy preberajte s rešpektom** – môže sa stať, že niektorí žiaci pochádzajú zo skromnejších pomerov a nemajú skúsenosť s niektorými službami (kino, reštaurácia či kaderník/čka). Rovnako je vhodné pristupovať citlivo pri otázkach o profesiách rodičov alebo členov rodiny.
- **Pracujte s rôznorodosťou** – niektorí žiaci žijú v meste, iní na dedine. Ich skúsenosť so službami bude preto dosť rozdielna.
- **Umožnite rôzne formy vyjadrenia** – niekto radšej kreslí, iný píše alebo rozpráva. Po prázdninách budú mať pravdepodobne viacerí žiaci problém s písomným prejavom. Dajte možnosť vyjadriť sa aj ilustráciami (úloha č. 4)
- **Učte cez jednoduché otázky:**

„Čo môžem chytiť do ruky?“ → výrobok.

„Čo nemôžem chytiť, ale niekto to pre mňa urobí?“ → služba.

Úvod:

Na úvod hodiny je vhodné nadviazať na skúsenosti žiakov: môžete sa ich spýtať, kam všade v obci chodia so svojimi rodičmi niečo vybaviť alebo nakúpiť. Diskusia prirodzene nasmeruje žiakov k vymenovaniu rôznych inštitúcií a miest – tieto potom spoločne pomenujte ako služby v obci.

Na to, aby sa v obci ľuďom žilo jednoduchšie, potrebujú rôzne budovy a prevádzky, ktoré im slúžia – preto ich voláme služby.

Čím je obec väčšia, tým viac služieb má. Najviac služieb je v meste.

Úloha 1: Nájdí na obrázku všetky služby a pomenuj ich.

Účel: Žiaci sa učia identifikovať vybrané služby v obci a chápať ich význam.

Tip: Vyzvite žiakov, aby služby nielen pomenovali, ale aj doplnili, kto tam pracuje (napr. v škole – učiteľ/ka, v nemocnici – lekár/ka či zdravotná sestra a pod.)

Úloha 2: Vyfarbi rovnakou farbou dvojice, ktoré patria k sebe.

Účel: Precvičovanie porozumenia – ktorá služba má aký účel.

2 Vyfarbi rovnakou farbou dvojice, ktoré patria k sebe.

 Zdravotné stredisko (poliklinika, nemocnica) 	 Budova, kde sídlia hasiči, chrániaci ľudí pred katastrofami.
 Obecný alebo mestský úrad 	 Navštevujeme ho, keď potrebujeme lekársku pomoc.
 Hasičská zbrojnica 	 Dospelí tam vybavujú rôzne veci potrebné pre svoj život v obci.
 Kultúrne stredisko 	 Budova, kde pôsobia tí, ktorí dohliadajú na bezpečnosť ľudí v obci aj mimo nej.
 Policajná stanica 	 Priestor na návštevu koncertov, divadelných predstavení, výstav či zábavy.

Tip: Na tabuľu môžete zakresliť – v zjednodušenej podobe – plán svojej obce a necháte žiakov povedať, či dokonca dokresliť alebo dopísať, kde sa nachádzajú služby, ktoré poznajú.

Úloha 3: Dopíš, aká služba alebo inštitúcia je na obrázkoch a prečo je dôležitá.

Účel: Žiaci si precvičia vysvetľovanie a učia sa pomenovať význam služieb vlastnými slovami.

Možné odpovede:

1. Názov služby: ▼	2. Prečo je dôležitá: ▼
 Lekárneň	Kúpime si tu lieky, vitamíny, zdravotné pomôcky (a iné). Ak sa chceme uzdraviť, alebo ak nechceme ochorieť.
 Knížnica	Môžeme si tu prečítať alebo požičať knihy – zadarmo.
 Pošta / zásielková služba / výdajné miesto	Vďaka nej môžeme posilať alebo prijímať listy alebo balíky

Žiakov sa môžete spýtať: „Akú vec dostaneme, keď ideme do obchodu s topánkami? A čo sa stane, keď ideme do kaderníctva?“

Pri výrobe či v poľnohospodárstve sa vyrábajú nové veci – napríklad topánky alebo syr.

Pri službe nám niekto pomáha alebo pre nás niečo robí – napríklad v kaderníctve nám ostrihajú vlasy alebo vodiči nás odvezú autobusom.

Cieľom je, aby sami pomenovali, že pri **výrobe** dostaneme **niečo hmatateľné (vec)**, zatiaľ čo pri **službe** nám niekto **pomáha alebo vykonáva pre nás nejakú činnosť**.

Pozor, niektoré miesta, napr. **detské ihrisko** – nie sú službou v zmysle, že by nám niekto niečo poskytoval priamo (ako kaderník/čka alebo lekár/ka). Skôr je to **verejný priestor**, ktorú obec sprístupňuje obyvateľom. Deti si tam samé hrajú, nikto im „neposkytuje“ službu. Ak sa diskusia uberie týmto smerom, žiakom tiež môžete povedať, že o verejných a súkromných priestoroch sa budete učiť na ďalšej hodine.

Úloha 4:

- A. Napíš, ktoré z týchto miest v tvojej obci najčastejšie využívaš ty alebo tvoja rodina.
- B. Napíš, aká služba podľa teba vo vašej obci chýba najviac.

 Účel: Reflexia osobných skúseností a tiež identifikácia služieb v mentálnej mape obce.

 Tip: Aktivitu môžete viesť aj ústne – spoločne (napr. aj v kruhu) si žiaci povedia: „*Najčastejšie chodím s rodičmi alebo starými rodičmi do...*“.

Diskusia:

- **Za ktorými službami musíte cestovať do inej obce?**

Možné odpovede: „Do mesta k lekárovi“, „Do väčšieho obchodu do vedľajšej dediny alebo do nákupného centra do veľkého mesta“.

- **Poznáš niekoho z rodiny, kto pracuje v nejakej službe?**

Možné odpovede: „Mama pracuje v banke/obchode/na úrade/venuje sa kultúre...“, „Strýko je hasič, otec pracuje na pošte alebo je lekár či policajt“.

- **V ktorej službe by sa ti páčilo pracovať?**

Možné odpovede: „Chcel by som byť policajt“, „Chcela by som byť zverolekárka“.

Iné nápady k téme:

Triedenie kartičiek:

Pripravte kartičky s obrázkami (topánky, syr, chlieb, autobus, kino, lekár, pošta). Žiaci ich triedia podľa toho, či je to **výroba** – **služba**. Následne môžu doplniť svoje vlastné návrhy.

Diskusia – Čo využívam častejšie?

V triede urobte hlasovanie: „Kto bol tento týždeň v obchode?“ „Kto cestoval autobusom?“ Počet odpovedí môžete zapisovať na tabuľu. Potom spoločne zistíte, ktoré služby žiaci denne využívajú.

Reflexia a metakognícia (metakognitívne tipy, ukážu, ako podporiť žiakov v premýšľaní o tom, *ako sa učia* a nie iba *čo sa učia*.)

- Ktorú úlohu si vedel/a vyriešiť rýchlo? Pri ktorej si sa musel/a viac zamyslieť? Prečo?
- Ktoré odpovede si vedel/a sám/sama a pri ktorých ti pomohli spolužiaci alebo učiteľ/ka?
- Čo nové si sa dnes naučil/a o obci a jej službách? Čo z toho ti môže byť užitočné v bežnom živote?

Dôležité je, aby odpovede neboli hodnotené ako správne/nesprávne – cieľom je sebauvedomenie a pomenovanie vlastných myšlienkových postupov.

8|MIESTA PRE MŇA A MIESTA PRE VŠETKÝCH

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozlišovanie súkromného a verejného priestoru na konkrétnych príkladoch v obci a jej okolí.	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoložití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
Pojmy: Súkromne a verejné priestory, obec, pravidlá		

Zhrnutie a ciele lekcie: Cieľom je viesť žiakov k rešpektu – k vlastnému súkromiu aj k súkromiu iných ľudí, a zároveň k zodpovednému správaniu na miestach, ktoré využívame spoločne s ostatnými.

Úvod (zjednodušené):

Niektoré miesta sú otvorené pre všetkých, iné patria len niekomu.

- **Súkromné priestory** – byty, domy, záhrady; patria konkrétnym ľuďom. Vstúpiť môžeme len so súhlasom majiteľa.

- **Verejné priestory** – parky, námestia, knižnice, školy; sú otvorené pre všetkých, no aj tu platia pravidlá.

Didaktické odporúčania:

- Podporujte diskusiu otázkou: „Prečo je dobré mať priestor len pre seba?“
- Zdôraznite rešpekt k cudzím priestorom – bez dovolenia tam nevstupujeme.
- Pri verejných priestoroch upozornite na zodpovednosť za spoločné dobro (udržiavanie čistoty, bezpečnosť a pod.)
- Buďte citliví – nie všetci žiaci majú rovnaké zázemie (niekto môže bývať v prenájme, v ubytovni, u starých rodičov či dokonca v profesionálnej rodine alebo detskom domove).

Úlohy 1 a 2:

● **Účel:** Cieľom je, aby žiaci **dokázali pomenovať konkrétne priestory, ktoré poznajú zo života** a rozlíšili, či ide o **súkromný alebo verejný priestor**. Úloha podporuje aj pochopenie, že **súkromné priestory chránia súkromie a bezpečie ľudí**, zatiaľ čo verejné priestory sú určené pre všetkých, ale aj v nich platia pravidlá.

1

Pod každý obrázok napíš, ako sa volá ten priestor.

1 V Námestie	2 S Dom	3 V Detské ihrisko
4 V Hrad (zrúcanina)	5 S Izba (obývačka)	6 V Knižnica

2

Do krúžka pri obrázku napíš písmeno S, ak ide o súkromný priestor, teda je uzatvorený a určený len pre niekoho. Písmeno V napíš, ak je to priestor verejný, teda prístupný všetkým.

S

V

i Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Nie vždy je jednoduché rozdeliť priestor iba na „súkromný“ alebo „verejný“.

- Napr. hrad – ide o verejný priestor, ale často je spoplatnený vstup alebo je otvorený len v určitých hodinách.
- Knižnica – je verejná, ale musíme sa zaregistrovať a správať sa podľa pravidiel (ticho, vracať knihy načas).
- Obchody, reštaurácie, kiná či športové haly – môžu byť súkromné (súkromný vlastník), ale sú prístupné pre verejnosť, takže tu platí špeciálny režim.
- Dokonca aj detské ihrisko môže byť niekedy súkromné (väčšinou je však pod správou obce).

Ak majú žiaci problém identifikovať tento rozdiel, môžete im položiť otázku: „Môže tam ísť hocikto“ – taký priestor je obvykle verejný.

■ Úloha 3:

Príklady možných správnych odpovedí:

Napiš, ako by si sa mal v každom z týchto priestorov správať. Aké pravidlá tam platia?

správať sa slušne, neodhadzovať odpadky, nerobiť krik, dávať pozor na ľudí okolo, bicyklovať sa bezpečne

rešpektovať pravidlá rodiny, nevstupovať bez dovoľenia, správať sa ohľaduplne, nepoškodzovať majetok

neohrozovať seba ani iných, používať všetko tak, aby sa to nepoškodilo, nerobiť neporiadok, deliť sa s ostatnými...

chodiť len tam, kde je to dovoľené, neničiť múry a kamene, neodhadzovať odpadky, správať sa ticho a s rešpektom (je to kultúrna pamiatka)

správať sa podľa pravidiel rodiny alebo majiteľa bytu, rešpektovať súkromie tých, ktorí tam bývajú, udržiavať poriadok

správať sa potichu, vracať knihy načas a nepoškodzovať ich, dodržiavať poriadok, nejesť a nepiť

● **Účel:** Rozlíšiť pravidlá správania v rôznych typoch priestorov (súkromné – verejné), uvedomiť si, že každý priestor má svoje pravidlá, ktoré treba dodržiavať. Úloha zároveň rozvíja **praktické myslenie a sociálne kompetencie** – žiaci prenášajú vedomosti do konkrétnych situácií, ktoré (pravdepodobne) zažívajú v obci a doma.

■ Úloha 4 a vyznačené správne odpovede

Prečítaj si text a podčiarkni v ňom **červenou** farbou súkromné priestory a **modrou** farbou verejné priestory.

Ema býva v rodinnom dome so svojimi rodičmi a bratom, s ktorým sa delí o izbu. Keď sa vracala zo školy po Pekárskej ulici, na chodníku uvidela zranené zviera. Spoznala ho – bola to mačka zo záhrady susedov. Ema neváhala a zobrala mačku domov. Zavolala mamu a spoločne mačku odniesli cez park do súkromnej veterinárnej ambulancie. Tam ju ošetrili. Vierka ošetrenú mačku vrátila susedom. Susedia sa jej veľmi pekne poďakovali a pozvali ju k sebe domov na večeru.

Pozn.: slovo „izbu“ nie je v učebnici vyznačené tmavou farbou, preto tento priestor nemusíte hodnotiť.

● **Účel:** Žiaci by mali dokázať **rozlíšiť verejné a súkromné priestory** v konkrétnom príbehu zo života. Vedú sa k tomu, aby si uvedomili, že **nie všetky miesta sú pre všetkých** – niektoré patria všetkým (verejné) a niektoré patria konkrétnym ľuďom (súkromné). Žiaci sa učia, že v **rôznych priestoroch platia rôzne pravidlá správania** a treba ich rešpektovať (nadviazanie na tému pravidiel z predchádzajúcej učebnice). Cieľom je teda nielen „nájsť správne odpovede“, ale aj pochopiť, **prečo je dôležité tieto priestory rozlišovať a správať sa v nich podľa pravidiel**.

Diskusia a možné odpovede:

- **Aké pravidlo pre návštevy máte u vás doma?**
Pozdraviť, preuť sa, spýtať sa, či si môžem niečo vziať...
- **Prečo je dobré mať spoločné, teda verejné miesta?**
Aby sa ľudia mohli stretávať, hrať, učiť sa, vytvárať priateľstva, tráviť čas spolu...
- **Prečo je dobré mať aj miesta iba pre seba alebo rodinu?**
Cítíme sa tam bezpečne, máme súkromie, oddychujeme...

Reflexia a metakognícia:

Ako si zistil/a, že toto je súkromný priestor? alebo Podľa čoho si rozoznal/a, že toto miesto je verejné? – Pomôže im to pomenovať proces myslenia

Ako by som vedel/a tieto poznatky využiť v bežnom živote? – Tým sa prepája učenie so skutočnosťou.

10|O PRIESTOR OKOLO NÁS SA TREBA STARAŤ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Zhodnotenie využitia a udržiavania verejných priestorov na príklade žiakom známeho verejného priestoru.	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a	

	životnému prostrediu vo svojom okolí.	
	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka na lokálnej úrovni, rozumieť potrebe starostlivosti o životné prostredie na príkladoch z miestnej krajiny.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	
Pojmy: Obec, verejný priestor		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že verejné priestory sú spoločným priestorom všetkých obyvateľov obce či mesta. Naučia sa, že starostlivosť o ne je nevyhnutná, aby zostali funkčné, pekné a bezpečné. Pochopia, že o tieto miesta sa starajú pracovníci verejných služieb, ale aj oni sami môžu prispieť tým, že sa budú správať ohľaduplne a nebudú priestor a veci v ňom poškodzovať. Cieľom je rozvíjať pocit zodpovednosti za spoločný priestor a uvedomiť si, že prípadná škoda na verejnom majetku sa týka všetkých.

Úvod: V obci či meste sú mnohé verejné priestory – parky, námestia, ulice, ihriská. Sú určené pre všetkých, aby sme ich mohli využívať na oddych, hry, šport či stretávanie. Ak sa o ne budeme dobre starať, zostanú pekné, bezpečné a budú nám dlho slúžiť.

Didaktické odporúčania:

- Zdôraznite, že verejné priestory sú spoločným majetkom, preto je dôležité ich chrániť.
- Vychádzajte z reálnej skúsenosti žiakov – čo poznajú vo svojej obci (ihriská, námestia, parky...)
- Diskutujte o rozdieloch medzi tým, čo robia verejné služby, a tým, čo môžeme urobiť my.
- Pri otázkach vandalizmu nementorujte, ale hľadajte spoločné riešenia.

Doplnujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Verejný priestor spravuje zväčša obec alebo mesto. Sú určené na oddych, pohyb, kultúru či stretávanie ľudí.

Kto sa o to stará? Pracovníci verejných služieb – čistia ulice, kosia trávu, opravujú lavičky, osvetlenie, cesty či odhrňajú sneh.

Financovanie: Náklady na údržbu verejných priestorov sú hradené najmä z **daní občanov** – teda aj z peňazí rodičov žiakov. Preto je škoda na verejnom majetku „škodou nás všetkých“. Pozn.: Dane sú peniaze, ktoré dospelí musia odvodzovať z toho, čo zarobia – štátu alebo obci.

Čo ak sa verejný priestor zanedbá?

Ak sa priestory pravidelne neudržiavajú, ich stav sa rýchlo zhoršuje. Potom je oprava omnoho drahšia, alebo sa niektoré veci už ani nedajú zachrániť. Tento moment je dobré deťom vysvetliť – údržba je oveľa jednoduchšia a lacnejšia ako pravidelná údržba a oprava (niekoľkonásobne, niekedy sa uvádza, že asi 5-násobne.)

Zapojenie ľudí: obec môže organizovať dobrovoľnícke práce (čistenie, výsadba, opravy), čo posilňuje vzťah k obci a pocit zodpovednosti. Niektoré veci však môžu žiaci urobiť aj neorganizovane – napríklad zdvihnúť pohodené smetie v parku, na ulici alebo v prírode. Alebo upozorniť niekoho, kto znečisťuje alebo poškodzuje okolie.

Výchovný rozmer: udržiavané priestory podporujú komunitný život. Vandalizmus škodí nielen veciam, ale aj vzťahom medzi ľuďmi. V neudržiavaných, špinavých a škaredých priestoroch sa ľudia necítia dobre, nestretávajú sa tam.

Úloha 1:

Čiarami spoj obrázky verejných služieb a ich správne opisy:

● **Účel:** Rozšíriť poznanie žiakov o konkrétne služby.

Úloha 2:

Môžete žiakov vyzvať, aby si spomenuli na služby, ktoré dnes alebo včera videli – napr. odvoz odpadu, zametanie lístia, opravu ciest a pod. Vyzdvihnite, ak si niekto spomenie na služby, ktoré nie sú obsiahnuté v úlohe 1.

Na záver môžete niektoré ďalšie vymenovať vy, napr.: **správa cintorínov** – udržiavanie pietnych miest, **knižnice, kultúrne domy** – sprístupňujú kultúru a vzdelanie, **správa vodovodu a kanalizácie** – aby sme mali pitnú vodu a čistotu v obci, **údržba dopravného značenia a semaforov**, **mestská hromadná doprava (MHD)** – autobusy, električky, trolejbusy...), **záchranné služby**...

● **Účel:** Rozšíriť poznanie žiakov o konkrétne služby (napr. MHD, mestská polícia, záchranári, hasiči).

Úloha 3:

Ktorý verejný priestor v tvojej obci by sa mal upraviť?

Navrhni, ako by si ho upravil, keby si mal takú možnosť:

Podporujte konkrétne a realistické návrhy – „Pozbieral by som odpadky v parku.“ Žiaci však môžu spomenúť aj menej realistické návrhy ako: (Ak by som bol väčší, alebo šikovnejší...) opravil by som lavičku, natrel plot okolo školy, opravil chodník alebo cestu...“ Dôležité je, aby sa zamysleli nie iba nad problémami ale aj nad konkrétnymi riešeniami.

● **Účel:** Rozvíjať pocit zodpovednosti za vlastné okolie a predstaviť si možné riešenia.

 Úloha 4: Napíš alebo nakresli, v ktorom verejnom priestore vo svojej obci sa cítiš dobre, čo v ňom máš rad. Napíš alebo nakresli, v ktorom verejnom priestore vo svojej obci sa cítiš dobre, čo v ňom máš rad.

- Cítim sa dobre v tomto verejnom priestore:
- Mam v ňom rad toto:

Žiaci píšu alebo kreslia:

Ak si žiaci nevedia spomenúť na žiaden verejný priestor, budú potrebovať malú pomoc. Vymenujte niektoré verejné priestory:

- detské ihrisko, športové ihrisko,
- športová hala alebo telocvičňa, ak patrí obci,
- park alebo zeleň, kde sa dá oddychovať,
- námestie alebo hlavná ulica v obci,
- fontána alebo studnička,
- verejné priestranstvá pri školách,
- knižnica.

Ak si aj tak nebudú vedieť spomenúť, môžu nakresliť alebo napísať akýkoľvek vonkajší priestor, kde sa cítia dobre.

● **Účel:** Žiaci si uvedomia, že verejné priestory sú nielen funkčné, ale aj miestom oddychu a radosti.

Diskusia:

Prečo treba verejné priestory stále opravovať a udržiavať?

- Aby vydržali dlho, aby boli bezpečné, aby sa nám v nich páčilo. Je oveľa lacnejšie veci neustále opravovať a udržiavať v poriadku ako čakať, kým sa nenávratne poškodia a vymeniť ich za nové. Preto sa tiež ľudia starajú o svoje vlastné veci ako sú bicykel, auto či oblečenie.

Ako môžeme sami prispieť k tomu, aby boli miesta v obci pekné a čisté?

- Nevyhadzovať odpadky, nepoškodzovať veci ako sú lavičky a pod.

Kto zaplatí za škody na verejnom priestore?

- Obvykle obec (z daní) – čiže napokon všetci občania, alebo ten, kto škodu spôsobil (ak ho/ju chytila).

Reflexia a metakognícia:

Ako som zistil/a, čo všetko patrí medzi verejné priestory?

Čo som sa dnes naučil/a o tom, ako sa dá starať o miesta, ktoré používame všetci?

12|NÁBOŽENSKÉ STAVBY V MOJEJ OBCI A NA SLOVENSKU

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie miest náboženského charakteru v obci a ich významu pre spoločenstvo veriacich.	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pojmy: Slušnosť, úcta		

Zhrnutie a ciele lekcie:

V rámci tejto témy žiaci spoznávajú **náboženské stavby** vo svojom okolí a na Slovensku. Mali by ch vedieť rozlíšiť a uvedomiť si, že tieto miesta majú pre veriacich ľudí špeciálny význam. Cieľom nie je detailne preberať náboženstvá, ale viesť žiakov k **rešpektu a tolerancii** – aby chápali, že v kostoloch či iných svätostánkoch sa treba správať slušne, potichu a s úctou, bez ohľadu na to, či my sami tieto obrady vykonávame.

Didaktické odporúčania:

- Žiaci môžu pochádzať z rodín s rôznym vierovyznaním alebo môžu byť bez vyznania. **Zdôraznite atmosféru rešpektu** – v triede nie je „správne“ či „nesprávne“ byť veriaci alebo neveriaci.
- **Korigujte prípadné predsudky či posmešky** – ak by sa vyskytli neúctivé poznámky, vysvetlite žiakom, že vieru druhých vždy rešpektujeme, aj keď je odlišná od našej, alebo aj ak niekto vieru nemá.
- Pri práci v skupinách (napr. spojovanie názvov stavieb s obrázkami) **podporujte spoluprácu a diskusiu** – žiaci si môžu navzájom pomôcť vysvetliť, čo ktoré slovo znamená.

Úvod:

Na úvod lekcie môžete zistiť, aké stavby si žiaci v obci všimli: „*Máme v našej obci kostol alebo kaplnku? A videli ste niekedy aj inú zvláštnu stavbu – možno kríž pri ceste, sochu svätca, alebo synagógu?*“

 Úloha 1: Žiaci priradujú obrázky, názvy a popisy náboženských stavieb (kostol, kaplnka, božie muky, kalvária, synagóga).

 Účel: Žiaci sa naučia rozoznávať základné typy náboženských stavieb a pomenovať ich význam.

Čiarami spoj názov náboženskej stavby (alebo stavieb) so správnym obrázkom a popisom:

božie muky		1. Budova, kde sa konajú náboženské obrady a slávnosti pre kresťanov.
kostol		2. Miesto modlitieb a náboženských obradov, podobne ako kostol. Obvyčajne je menšia.
synagóga		3. Kamenný alebo murovaný stĺp, často na vrchole so strieškou a krížom.
kaplnka		4. Posvätné miesto, často na kopci, ktoré prostredníctvom križovej cesty zobrazuje udalosti z Ježišovho života a jeho ukrižovania.
kalvária		5. Miesto na modlitby a stretávanie sa pre židovskú komunitu.

♦ **Tip:** Môžete priniesť fotografie známych stavieb z okolia školy (resp. obce a okolia, prípadne z blízkeho mesta) a ukázať ich žiakom. Prípadne ich ukázať cez projektor alebo cez digitálnu tabuľu.

Úloha 2: Napíš, ako sa máš správať v náboženských stavbách – kostoloch alebo aj synagógach či mešitách a chrámoch.

Ako by si sa mal v náboženských stavbách správať, aby si vyjadril svoju úctu a slušnosť?

● **Účel:** Žiaci pochopia, že náboženské stavby sú miesta, kde sa vyžaduje úcta, ticho a rešpekt k iným ľuďom a ich viere. Uvedomia si, že pravidlá správania nie sú obmedzením, ale spôsobom, ako udržiavať pokoj, poriadok a dôstojnosť týchto priestorov.

Možné odpovede:

- Treba byť potichu, nemôžeme sa tam nahlas rozprávať“
- „Nesmie sa tam behať / kričať / smiať sa / vyrušovať.“
- „Mali by sme sa tam slušne obliecť.“
- „Nesmie sa tam ničieť/poškodzovať zariadenie.“
- „Treba rešpektovať ľudí, ktorí tam sú.“

Úloha 3: Spoj každý obrázok známej náboženskej stavby s miestom na mape, kde sa nachádza.

● **Účel:** Žiaci si precvičia prácu s mapou a spoznajú významné stavby Slovenska.

Žiakov upozornite, že na mape nájdú každé zo šiestich slovenských miest z obrázkov. Môžete im tiež pomôcť tým, že im prezradíte, že obrázok je vždy blízko správneho miesta na mape. Je vhodné doplniť aj kontext, že Bratislava je najväčšie a hlavné mesto Slovenska a Košice sú druhé najväčšie mesto našej krajiny.

Spoj každý obrázok známej náboženskej stavby s miestom na mape, kde sa nachádza.

Diskusia

1. **Kde v tvojej obci alebo okolí sú náboženské stavby?** (Vynechajte, ak ste sa tejto téme už venovali)

Možné odpovede: „Kostol na námestí“, „Kaplanka na kopci“, „Križ pri ceste“.

Cieľ: Precvičiť schopnosť orientovať sa v obci a pomenovať známe miesta.

Ak máte dosť času, vyzvite žiakov, aby tieto miesta presnejšie popísali, alebo popísali, ako by sa k nim dostali zo školy.

2. **Vieš o stavbách, ktoré už neslúžia náboženstvu?**

Možné odpovede: „Stará synagóga, ktorá je teraz múzeum“, „Opustená kaplnka“...

Cieľ: Uvedomiť si premeny využívania stavieb v čase.

Ak vám zostane čas, môžete sa so žiakmi porozprávať aj o tom, že v obciach a mestách sa často nachádzajú kostoly rôznych cirkví – najčastejšie rímskokatolíckej, ale aj evanjelickej cirkvi („protestanti“ alebo „luteráni“), gréckokatolíckej, pravoslávnej, kalvínskej alebo iných. Všetky tieto kostoly spája to, že sa v nich vyznáva kresťanská viera, no bohoslužby a zvyky v nich sa môžu líšiť.

Reflexia a metakognícia:

Ktorú (náboženskú) stavbu som dnes videl/a prvýkrát a čo nové som sa o nej dozvedel/a?

Ako by som vysvetlil/a niekomu inému, prečo sa v náboženských stavbách nesprávať hlučne alebo neúctivo?

Vysvetlite, že učenie v tejto lekcii nebolo len o pamätaní si názvov stavieb, ale aj o budovaní rešpektu k odlišnosti a pochopení hodnôt iných ľudí.

14|KULTÚRNE A ŠPORTOVÉ PODUJATIA V OBCI

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie významných kultúrnych a športových podujatí v obci a jej okolí.	stručne opísať význam kľúčových osôb, úradov, inštitúcií, občianskych iniciatív a udalostí v komunite a obci	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite.	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
Pojmy: Komunita, obec		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci spoznajú, že v obciach a mestách sa (obyčajne) konajú kultúrne a športové podujatia, ktoré pomáhajú ľuďom stretávať sa, zabávať sa a spoločne tráviť čas. Uvedomia si, že každé podujatie potrebuje organizátorov a spoluprácu viacerých ľudí. Pochopia, že podujatia podporujú komunitný život a spolupatričnosť v obci.

Didaktické odporúčania:

- Vychádzajte zo skúseností žiakov – najprv sa ich opýtajte, na akých podujatiach už boli.
- Podporujte podobnou mierou záujem o športové aj kultúrne aktivity.
- Ak je to možné, použite príklady z miestnej komunity (napr. miestny futbalový zápas, folklórne vystúpenie, obecné oslavy).
- Povzbudzujte žiakov k tvorivosti – plagát v úlohe 4 nemusí byť výtvarne dokonalý, cieľom je obsah.
- Upozornite na význam slova „komunita“ – je to skupina ľudí, ktorí žijú na rovnakom mieste, alebo ich spája spoločný záujem.

Úloha 1: Priradiť správne čiarou fotografie ku každému podujatiu.

 Účel: Žiaci si precvičia orientáciu v programe podujatí a spájanie informácií s vizuálnou reprezentáciou.

Žiakov môžete upozorniť, že informácie na plagáte by mali byť stručné, ale zároveň by mali obsahovať dôležité informácie: **kde**, **kedy** a **čo** sa uskutoční. Plagát by mal byť pútavý, teda by mal zaujať.

Úloha 2: Vyfarbi žltou farbou štvorčeky v obrázkoch, na ktorých sú kultúrne podujatia a zelenou farbou, na ktorých sú športové podujatia.

Označ symbolom tie, ktoré sa konajú vo vašej obci.

● **Účel:** Žiaci si precvičia triedenie javov podľa kategórií (kultúrne / športové).

Ak majú žiaci problém rozoznať, čo je kultúrne a čo športové, môžete sa spoločne porozprávať o tom, čo sa na danom podujatí deje (tancuje sa, spieva, hrá divadlo → kultúra; behá sa, hrá sa, cvičí → šport).

Niektoré podujatia môžu byť považované za športové aj kultúrne, napr.:

Tanečná súťaž – pohybové a športové prvky (tréning, výkon, súťaž), ale zároveň obsahujú aj umelecký prejav.

Hasičská súťaž – je v nich zastúpený športový výkon, ale obvykle ju sprevádza kultúrny program (hudba, občerstvenie, hudobné vystúpenia).

♦ **Tip:** Povzbudte žiakov, aby si spomenuli na vlastnú skúsenosť: „Bol/a si už niekedy na divadelnom predstavení (prípadne na bábkovom divadelnom predstavení) alebo na futbalovom či hokejovom zápase? Ako sa jedno líšilo od druhého?“

Môžete aktivitu viesť ako spoločné rozhodovanie – trieda hlasuje, či je to kultúrne alebo športové podujatie.

Úloha 3: Vyber si jedno podujatie a odpovedz na otázky:

Čo všetko je potrebné nachystať pri organizovaní tohto podujatia? Kto sa príprave venuje?

Čo všetko treba spraviť, aby na podujatie prišlo čo najviac ľudí z obce a okolia?

● **Účel:** Žiaci sa oboznámia s faktom, že za každým podujatím je tímová práca a organizácia. Precvičia si schopnosť pomenovať, kto všetko sa môže podieľať na organizácii (napr. učitelia, tréneri, dobrovoľníci, kultúrne inštitúcie) a čo všetko treba pripraviť, aby malo podujatie úspech. Rozvinú tak cit pre spoluprácu a komunitného ducha.

Pomôžte žiakom klásť si otázky: „Kto pripraví plagáty? Kto pripraví priestor? Kto sa postará o hudbu alebo rozhodcov?“

Zdôraznite, že na úspechu podujatia sa podieľa veľa rôznych ľudí – a každý prispieva podľa svojich možností. Napríklad na letných Olympijských hrách v Paríži v roku 2024 pomáhalo viac ako 45-tisíc dobrovoľníkov.

Úloha 4:

Navrhni plagát k vybranému podujatiu.

Musí obsahovať: názov, miesto, dátum, čas, pre koho je určené.

● **Účel:** Žiaci sa naučia, ako jednoducho a prehľadne sprostredkovať základné informácie (názov, miesto, čas, pre koho je podujatie určené) pomocou plagátu. Precvičia si schopnosť vybrať podstatné údaje a vyjadriť ich graficky aj stručne.

Diskusia a možné odpovede:

- Kde môžeš zistiť, kedy a kde sa bude konať nejaké podujatie vo vašej obci?**
„Od rodičov alebo kamarátov“, „Na sociálnych sieťach“, „Na nástenke v škole“, „Na obecnej webovej stránke“, „V miestnom rozhlase“...
- Aké podujatie vo vašej obci chýba a chcel by si ho, keď budeš starší, pomôcť zorganizovať?**
„Hudobný festival“, „Futbalový turnaj“, „Detský karneval“, „Majáles“, „Výstava psov“...
- Čo znamená slovo komunita?**
„Ľudia, ktorí žijú na rovnakom mieste“, „Ľudia, ktorí si navzájom pomáhajú a poznajú sa“, „Ľudia, ktorí majú spoločné záujmy“...

Reflexia a metakognícia:

Ktoré podujatie z úlohy 1 alebo z tvojej obce alebo okolia ťa najviac zaujalo a prečo?

Ako si zistil/a, či je podujatie kultúrne alebo športové? Čo ti pri tom pomohlo?

16|ŠTÁTNE SYMBOLY, ERBY A LOGÁ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozpoznávanie príkladov používania identifikačných znakov, symbolov a vlajok (štátne a obecné symboly, symboly EÚ, logá).	získať a interpretovať informácie z obrazových zdrojov (obrázky, fotografie, ilustrácie, video) a veku primeraných textov umeleckej a vecnej literatúry	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	
Pojmy: Symbol, obec		

Zhrnutie a ciele lekcie: Žiaci spoznajú štátne symboly Slovenska a pochopia, prečo sú dôležité. Zistia, že aj obce a mestá majú svoje znaky – erby – a naučia sa rozpoznávať vlajky susedných štátov a vlajku Európskej únie. Uvedomia si, že logá a symboly zohrávajú dôležitú úlohu aj v každodennom živote – uľahčujú nám orientáciu a pomáhajú si zapamätať výrobky, organizácie či myšlienky.

Úvod: Opýtajte sa žiakov: „Videli ste už slovenskú vlajku? Kde to bolo?“ alebo „Kedy ste počuli spievať slovenskú hymnu?“

Didaktické odporúčania:

- Poukážte na rozdiel medzi „oficiálnymi symbolmi“ (napr. štátna vlajka, znak) a „bežnými logami“ (napr. značky výrobkov).
- Pripomente, že oficiálne symboly treba používať s úctou.
- Buďte citliví k rozmanitosti – možno nie všetci žiaci sa cítia spätí iba so Slovenskom (národnostné menšiny, deti cudzinca/ov, ktoré môžu mať zmiešanú alebo inú národnú identitu). Vytvorte priestor, aby spomenuli aj iné štáty, vlajky či symboly, ktoré sú pre nich dôležité.
- Pri tvorivej činnosti – kde žiaci kreslia – môžete zdôrazniť význam farieb, tvarov a symbolov. Je vhodné zadať úlohu ako skupinovú.

Úloha 1: Ku každému obrázku dopíš správny názov štátneho symbolu Slovenska.

Účel: Žiaci sa naučia pomenovať základné štátne symboly – znak, vlajku, pečať a hymnu.

Kedy a kde používame slovenskú vlajku alebo spievame slovenskú hymnu?

Napríklad počas športových podujatí či pri oficiálnych udalostiach alebo počas niektorých sviatkov.

Úloha 2: Napíš názvy štátov, ktorých vlajky vidíš na obrázkoch.

Vlajky

2

Napíš názvy štátov, ktorých vlajky vidíš na obrázkoch.

Prvých päť vlajok patrí štátom, ktoré susedia so Slovenskom. Šiesta vlajka patrí zoskupeniu štátov, do ktorého patrí Slovensko a ďalších 26 štátov Európy.

Názov ▼	Názov ▼	Názov ▼
 Česko	 Rakúsko	 Ukrajina
 Maďarsko	 Poľsko	 Európska únia

Zakrúžkuj vlajky štátov, ktoré si už navštívil.

Pozn.: Česko aj Česká republika sú oba správne výrazy.

Účel: Precvičiť orientáciu v Európe, uvedomiť si postavenie Slovenska v regióne a jeho členstvo v EÚ.

 Tip: Začnite s otázkou: „Kto už niekedy bol v zahraničí? Videli ste tam štátnu vlajku?“

Väčšina žiakov v druhom ročníku ešte nebude poznať vlajky susedných štátov, hoci niektorí (napr. z rodinných ciest do zahraničia alebo zo sledovania športových podujatí v televízii) už áno. Úlohu preto neberte ako test vedomostí, ale ako spoločné objavovanie.

V takom prípade im môžete pomôcť, napr.:

- v **prvej** krajine sa rozpráva jazykom veľmi podobným ako na Slovensku a kedysi sme boli spolu súčasťou jednej krajiny.
- V **druhej** krajine sa rozpráva nemecky a hlavným mestom je Viedeň.
- V **tretej** krajine bola/je vojna a mnohí ľudia z nej museli opustiť svoje domovy – niektorí sa usadili na Slovensku.
- Na juhu Slovenska žije veľa ľudí, ktorí rozprávajú jazykom **štvrtej** krajiny.
- **Piata** krajina – aj tam sa rozpráva podobným jazykom ako je slovenčina a na hraniciach Slovenska a tejto krajiny sú Tatry.

Podstatné nie je, aby si ich všetci hneď všetko zapamätali, ale aby pochopili, že Slovensko má viacerých susedov s vlastnými symbolmi a je súčasťou Európy a Európskej únie.

♦ **Tip:** Žiakom povedzte, aby si pozreli aj ďalšie vlajky štátov a naučili sa čo najviac z nich. Niektorých môže takáto úloha zaujať. Na ďalšej hodine môžete niektorých krátko vyzvať, aby sa pochválili svojimi novými vedomosťami.

 Úloha 3: Žiaci sa oboznámia s erbami najväčších slovenských miest a nakreslia alebo prekreslia erb svojej obce.

Ak je to možné, dopredu si pripravte erb obce, prípadne aj blízkeho (okresného alebo krajského) mesta. Žiaci s najväčšou pravdepodobnosťou nebudú poznať, ako vyzerá erb ich obce. Môžete ho farebne vytlačiť alebo premietnuť cez projektor či na digitálnej tabuli. Toto si od vás vyžiada prípravu vopred. Ak žiaci pochádzajú z rôznych obcí, môžu prekresliť erb tej obce, v ktorej sa nachádza škola (keďže získať erby všetkých týchto obcí bude zrejme príliš prácne).

● **Účel:** Uvedomiť si, že každá obec má vlastný znak, ktorý ju odlišuje od iných.

 Úloha 4: Aké iné logá alebo symboly ešte poznáš? Možno ich nájdeš aj na predmetoch okolo seba. Na papier alebo do zošita nakresli čo najviac z nich.

Môžeš navrhnúť aj symbol svojej triedy.

● **Účel:** Pochopiť, že logá a symboly majú praktickú funkciu – rýchlo sprostredkovať informáciu a pomáhajú v orientácii.

Žiakov môžete upozorniť, že logá nájdú aj na rôznych obaloch (sladkostí, nápojov...), na výrobkoch, ktoré majú práve na sebe (topánky, oblečenie), pravdepodobne aj na školskom ruksaku a tiež v peračníku – na pastelkách, fixkách, pere, gume a pod. Cieľom je uvedomiť si, že logá sú skutočne všade okolo nás.

♦ **Tip:** Návrh symbolu triedy môžete zadať ako skupinovú prácu a/lebo úlohu spracovať na hodine výtvarnej výchovy.

♦ **Tip:** Žiakom môžete predstaviť aj ďalšie známe logá. Napr. z webu <https://www.sitecentre.com.au/blog/famous-logo-designers-what-they-got-right>

Diskusia a možné odpovede:

1. Prečo má každý štát vlajku?

Každý štát má svoju vlajku, ktorou sa odlišuje od iných krajín. Vlajka nám pripomína, že patríme k Slovensku. Používame ju pri oslavách, dôležitých udalostiach alebo športových súťažiach.

2. Ak by ste mali vytvoriť logo triedy, čo by ste do neho nakreslili?

Cieľ: podporiť kreativitu a tímovú identitu.

3. Prečo je pre firmu alebo výrobok dôležité mať pekné logo?

Aby si ho ľudia ľahko zapamätali, vedeli odlíšiť od iných, aby bolo atraktívne.

Reflexia a metakognícia:

Ktorý štátny symbol Slovenska si si najlepšie zapamätal/a? Prečo práve tento?

– Cieľ: aby si žiaci uvedomili, čo na nich najviac zapôsobilo a čo pre nich má osobný význam.

Čo majú spoločné štátne symboly a erby obcí? Čím sa odlišujú?

– Cieľ: podporiť schopnosť porovnávania a uvedomiť si, že symboly slúžia na identifikáciu a reprezentáciu.

Ako by si vysvetlil/a kamarátovi, prečo je dôležité správať sa s úctou k vlajke alebo hymne?

– Cieľ: žiaci si premyslia vlastnými slovami význam úcty k symbolom.

Metakognícia má viesť k tomu, že žiaci chápu, **prečo sa učia o symboloch** – aby sa vedeli orientovať vo svete, rozumeli identite obce a štátu a zároveň si uvedomili, že aj bežné značky či logá sú formou symbolu.

18| KAŽDÝ INÝ, VŠETCI ROVNÍ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Spoznávanie rozmanitosti kultúrnych prejavov a preukazovanie citlivosti voči druhým v bezprostrednom okolí (triede, škole, susedstve, obci).	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Identifikovanie jedinečných a zaujímavých črt druhého človeka.	opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých	
Uvedomenie si, že v každom človeku je niečo cenné a vzácné, hoci sa odlišujeme povahou aj vzhľadom.	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom)	
	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	
Pojmy: Pomoc, rozmanitosť, zvyky, kamarátstvo (priateľstvo)		

Zhrnutie a ciele lekcie: Žiaci sa naučia, že každý človek je jedinečný – niektoré rozdiely sú viditeľné (napr. vzhľad či oblečenie), iné sú skryté (napr. záujmy, jazyk či zvyky). Naučia sa, že rozmanitosť nie je problém, ale vzájomné obohatenie. Posilní sa v nich uvedomenie, že rešpekt, kamarátstvo a ochota pomáhať sú základom dobrých vzťahov v škole aj v obci.

Úvod:

Každý žiak v triede je trochu iný – niektoré rozdiely vidíme hneď (ako vyzeráme, ako sa obliekame), iné spoznáme až pri bližšom kontakte (čo nás baví, aký jazyk hovoríme, čo máme radi).

Reflexia komiksu:

Prečo Lujza (veverička) hovorí, že dôležitejšie ako to, ako vyzeráme, je to, akí sme vnútri?

Ľudia sa môžu obliekať rôzne – podľa kultúry, rodiny, módy alebo zvyku. To, čo máme na sebe, nás nerobí lepším alebo horším. Oveľa dôležitejšie je, ako sa správame – či vieme byť láskaví, spravodliví alebo ochotní pomôcť. Môžeme sa odlišovať navonok, ale stále spolu tvoriť dobrý kolektív.

Didaktické odporúčania:

- Pri porovnávaní si dávajte pozor, aby žiaci nikoho **neurážali kvôli výzoru alebo pôvodu**.
- **Podporujte spoluprácu** – kde je to možné, nechajte žiakov pracovať vo dvojiciach alebo malých skupinách, aby si navzájom pomáhali a diskutovali.
- **Zapájajte osobné skúsenosti žiakov** – pýtajte sa, či poznajú ľudí z iných krajín, alebo či majú kamarátov, ktorí doma hovoria iným jazykom. Ale:
- **buďte citliví k identite žiakov** – ak niekto v triede pochádza zo zmiešanej rodiny alebo z inej kultúry, nechajte ho/ju dobrovoľne, nie nasilu, podeliť sa o svoje skúsenosti.
- **Podporujte pozitívne formulácie** – hľadajte, čo je zaujímavé, jedinečné, hodnotné.

Úloha 1: Dopíš informácie o sebe:

- Volám sa.....
- Farba mojich očí je.....
- Najradšej robím tieto aktivity:
- Moje obľúbené predmety v škole sú:
- Moje obľúbené jedlo je:
- Napíš jednu vec, ktorá ťa odlišuje od ostatných spolužiakov a jednu, ktorú máte spoločnú.

V našom okolí môžu žiť ľudia z rôznych kultúr, ktorí majú iné zvyky, hovoria inými jazykmi alebo dodržiavajú iné tradície ako my.

 Účel: Je to bezpečný vstup do témy – deti rozprávajú o sebe, čo je im blízke, posilňuje sa tým ich sebavedomie („aj ja mám vlastnosti, ktoré sú jedinečné alebo dôležité“), otvára sa priestor pre ďalšie úlohy, kde už pôjde o pochopenie iných ľudí a kultúr – prirodzene na ne nadväzuje: najprv sa spoznám ja, potom spoznávam iných.

 Tip: Pomôžte deťom nájsť pozitívne vlastnosti a odlišnosti. Ak niekto povie „som tichý“, ukážte, že aj to je cenná vlastnosť (napr. vie dobre počúvať).

Úloha 2:

Po vlastnom sebaopoznaní prichádza prirodzene krok k porovnaniu s inými. Príbehy detí sú konkrétne, blízke deťom, pútajú ich pozornosť a uľahčujú porozumenie rozdielov. Príbehy sú fiktívne, ale vychádzajú zo skutočných reálií.

 Účel: Žiaci spoznávajú, že v ich okolí môžu žiť deti z rôznych kultúr a rodín. Rozvíjajú empatiu – premýšľajú nad tým, čo môže byť pre iných ťažké, keď prídu do cudzieho prostredia.

Úloha 3:

Ktoré jedlá majú najradšej?

- a) Chao-Xing: **pekinská kačica** (s ryžou a fazuľovou omáčkou)
- b) Amit: **lassí** (jogurtový nápoj s ovocím)
- c) Oksana: **boršč** (mäsovú polievku s červenou repou) a **vareniki**
- d) Tomáš: **fish and chips** (vyprážanú tresku s hranolčekmi)

Čo mohlo byť pre nich po príchode na Slovensko ťažké?

- Nepoznajú jazyk (nerozumejú spolužiakom ani učiteľom), alebo ním nevedia rozprávať plynulo.
- Nemajú priateľov.
- V škole sa učia iné predmety a ešte k tomu aj iným jazykom.
- Nepoznajú naše pravidlá a zvyky.
- Chýba im rodina alebo domovská krajina.

Ako by si im mohol pomôcť, aby sa vo vašej škole cítili dobre a boli tu vítaní?

Možné odpovede:

- rozprával/-a by som sa s nimi, aj keď ešte nevedia dobre po slovensky,
- ukázal/-a by som im triedu a celú školu,
- vysvetlil/-a by som im, čo máme na úlohu alebo aké sú pravidlá v triede,
- pozval/-a by som ich hrať sa cez prestávku alebo po škole,
- ponúkol/-a by som im pomoc, ak by niečo nerozumeli,
- ukázal/-a by som im ihrisko alebo zaujímavé miesta v obci.

● Účel: Žiaci sa učia uvažovať o konkrétnych spôsoboch, ako byť nápomocný a priateľský. Posilňuje sa ich zodpovednosť a praktické uplatnenie hodnôt ako rešpekt, pomoc, prijatie...

Diskusia:

Čo by si spravil/a, keby si videl/a, že niekto je smutný alebo sa cíti osamelý?

- smerujte k poznaniu, že aj malé gesto môže druhému veľmi pomôcť.

Prečo je kamarátstvo dôležité pre každého z nás?

- zdôraznite, že kamarátstvo prináša radosť, oporu a bezpečie.

Čo podľa teba znamená názov hodiny „Každý iný, všetci rovní“?

- smerujte k uvedomeniu, že rozmanitosť je prirodzená a každý človek si zaslúži rešpekt.

Reflexia a metakognícia:

Čo nové si sa dnes o sebe dozvedel/-a, keď si písal/-a o svojich záľubách a vlastnostiach?

– cieľ: uvedomiť si svoju jedinečnosť a hodnotu.

V čom si podobný/-á a v čom odlišný/-á od spolužiakov alebo postáv z príbehov (Chao-Xing, Amit, Oksana, Tomáš)?

Ako by si chcel/-a, aby sa správali spolužiaci k tebe, keby si bol/-a nový/á v triede?

– cieľ: rozvinúť empatiu a schopnosť vžiť sa do inej situácie.

Cieľom nie je hodnotiť odpovede, ale podporiť otvorenosť, prijatie a schopnosť pomenovať svoje učenie aj svoje pocity.

20|DOPRAVA V MOJEJ OBCI

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
<i>Téma nie je súčasťou ŠVP vo VO Človek a spoločnosť, ale je zastúpená vo VO Zdravie a pohyb</i>	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	dodržiavať pravidlá cestnej premávky pre chodcov a cyklistov (VO Zdravie a pohyb; Ochrana a bezpečnosť života a zdravia obyvateľstva)	
Pojmy: Doprava, pravidlá		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Úvod:

Aby bola doprava bezpečná a poriadna, existujú pravidlá a dopravné značky. Tie neplatia iba pre vodičov, ale aj pre chodcov a cyklistov. Na tejto hodine sa naučíme, čo niektoré základné značky znamenajú a prečo je dôležité ich dodržiavať.

Didaktické odporúčania:

- Podporujte skúsenosť žiakov: opýtajte sa, aké značky si pamätajú z cesty do školy alebo z rodinných ciest.
- Vysvetlite, že značky neplatia len pre autá – aj chodci a cyklisti sa nimi musia riadiť.
- Podporujte diskusiu: napr. nechajte žiakov hovoriť, prečo sú značky dôležité a ako by to vyzeralo, keby neexistovali.
- Ak máte možnosť, prepojte lekciiu s návštevou dopravného ihriska alebo aspoň prechádzkou spojenou so spoznávaním dopravných značiek v okolí školy.
- Ak vám zvýši čas, môžete ho využiť na zopakovanie dopravných pravidiel z predchádzajúcej učebnice (bezpečnosť chodcov).

Úloha 1:

Prirad' čiarou správne názvy k ďalším dôležitým dopravným značkám.

- **Účel:** Žiaci si precvičia rozpoznávanie základných značiek a ich pomenovanie.

✚ **Tip:** Po priradení sa pýtajte: „Kde ste túto značku videli?“ – tak sa učivo spojí so skúsenosťou.

✚ **Tip:** Možno niektoré značky vidieť aj z okna vašej triedy. Môžete na ne poukázať a vysvetliť význam týchto značiek (čo ukazujú, prikazujú alebo zakazujú).

Úloha 2:

2

Čo urobíš inak, keď natrafiš na túto značku a túto značku ?

Pri značke **STOP** musím zastaviť úplne a rozhliadnuť sa, aj keď nevidím žiadne auto.

Pri značke **Daj prednosť v jazde** sa nemusím zastaviť, ak nič nejde, ale musím sa rozhliadnuť a byť opatrný.

Čo urobíš inak, keď natrafiš na túto značku a túto značku ?

Pri značke **Cestička pre cyklistov** môžem ísť na bicykli, je to pre mňa určená cesta.

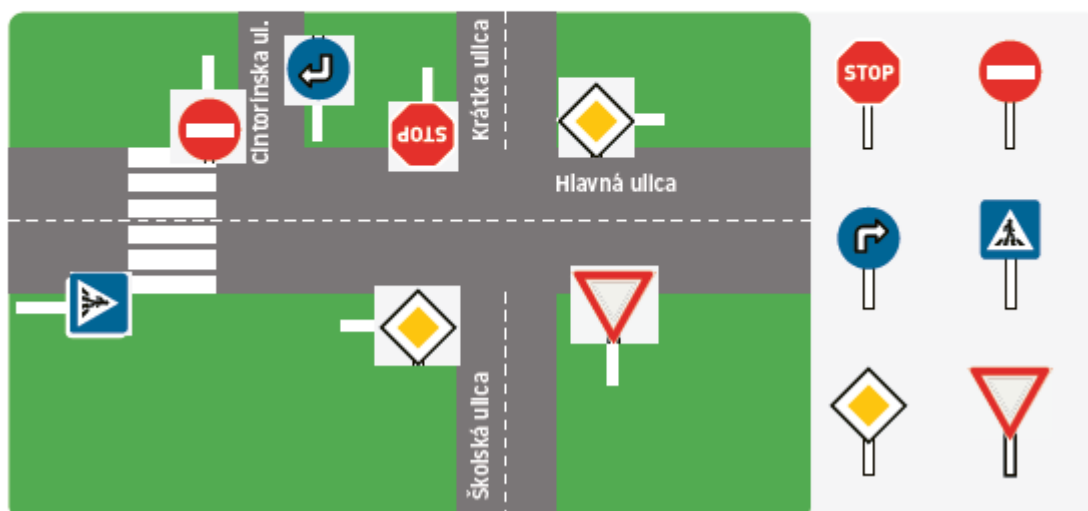
Pri značke **Zákaz vjazdu bicyklov** tam nesmiem ísť na bicykli, musím si nájsť inú cestu alebo zísť z bicykla.

● **Účel:** Precvičiť, že rôzne značky platia pre rôznych účastníkov premávky (chodcov, cyklistov, vodičov).

Úloha 3:

Dokresli do obrázka dopravné značky podľa nasledujúcich popisov:

- Hlavná ulica je hlavná cesta, na ktorej majú dopravné prostriedky prednosť v jazde.
- Cintorínska ulica je jednosmerná. Nie je možné na ňu odbočiť z Hlavnej ulice.
- Z Cintorínskej ulice je povolené odbočiť len vpravo.
- Pri výjazde z Krátkej ulice musí každý zastaviť a dať prednosť v jazde.
- Pri výjazde zo Školskej ulice musí každý dať prednosť, ale nie je potrebné zastaviť.

● **Účel:** Žiaci si precvičia priradenie značiek k reálnym situáciám a učia sa ich používať v kontexte. Zároveň si zdokonaľujú priestorovú predstavivosť a prácu s plánom.

Diskusia:

- Ktoré dopravné značky z dnešnej hodiny boli pre teba nové?
– cieľ: podporiť sebauvedomenie o učení.

- Prečo je dôležité poznať dopravné značky?
 - možná odpoveď: aby sme vedeli, čo sme a nesmieme robiť, a aby sa nič nestalo.
- Ako by to vyzeralo na cestách, keby neexistovali žiadne značky a pravidlá?
 - možná odpoveď: bol by chaos, autá by sa zrážali, ľudia by sa báli prechádzať cez cestu...

Doplňujúce fakty pre učiteľky a učiteľov:

Dopravné značky sa delia na príkazové, zákazové, výstražné a informačné. V tejto lekcii sa žiaci stretávajú s prvými dvoma.

- **Príkazové značky** (modrý kruh)
 - Ukazujú, čo musíme urobiť (napr. smer jazdy, chodník pre cyklistov)
- **Zákazové značky** (červený kruh)
 - Označujú, čo nesmieme robiť (napr. zákaz vjazdu, zákaz bicyklov)
- **Výstražné značky** (trojuholník s červeným okrajom)
 - Upozorňujú, že sa blíži nebezpečenstvo (napr. priechod, deti)
- **Informačné značky** (štvorec alebo obdĺžnik, väčšinou modrý)
 - Označujú dôležité informácie ako nemocnica, parkovisko, autobusová zastávka

Reflexia a metakognícia

Ktorú značku si dnes spoznal/a prvýkrát? Ako som si ju zapamätal/a?

Ako môžeš pomôcť mladšiemu súrodencovi alebo kamarátovi pochopiť, čo dopravná značka znamená?

V rozhovore smerujte k tomu, aby si žiaci uvedomili, že sa učia veci, ktoré budú užitočné aj mimo školy a toto poznanie im pomáha chrániť zdravie.

22|ČO SME SA UŽ NAUČILI?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Identifikovanie významných kultúrnych a športových podujatí v obci a jej okolí.	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite.	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom)	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Pojmy: Súkromné a verejné priestory		

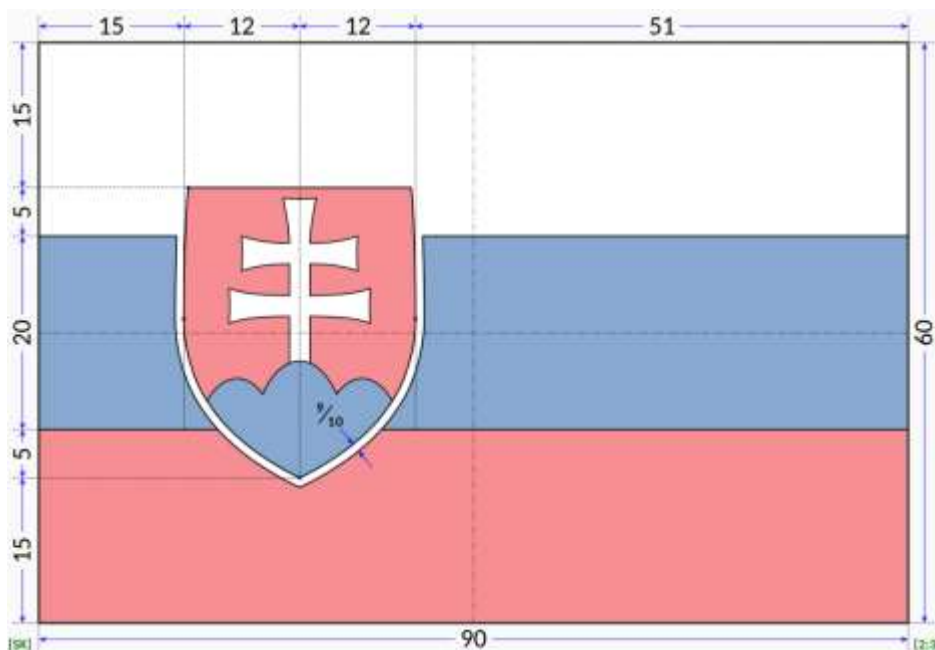
Zhrnutie a ciele lekcie:

Táto časť slúži na zopakovanie tém, ktoré žiaci preberali v bloku *Moja obec*. Zopakujú si základné vedomosti o štátnych symboloch, dopravných značkách, súkromných a verejných priestoroch, kultúrnych a športových podujatiach, vlajkách susedných štátov a symboloch/logách. Úlohy sú pestré – od priradovania, cez vyfarbenie, až po tvorivé zadania – aby sa žiaci učili rôznymi spôsobmi.

Úvod:

Didaktické odporúčania:

Úloha 1: Vyfarbi vlajku Slovenskej republiky správnymi farbami

- Účel: Žiaci si zopakujú, ktoré symboly sú oficiálnymi symbolmi Slovenska.

Úloha 2:

Priradiť k dopravnej značke jej správny názov.

Poznámka: V obrázku je menšia chyba – Správne má byť názov tretej značky „Daj prednosť v jazde“. V dotlači tento popis opravíme. Môžete žiakov vyzvať, aby chybu odhalili – pomôcku k tomu nájdú na strane 20.

- Účel: Precvičenie základných dopravných značiek a ich významu.

Úloha 3: V texte podčiarkni červenou farbou súkromné priestory a modrou farbou verejné priestory.

V texte podčiarkni **červenou** farbou súkromné priestory a **modrou** farbou verejné priestory.

Lujza a Oto boli pozvaní k susede domov na raňajky. V škole ich dnes čakala návšteva národného múzea. Cestou mestským autobusom si všimli bytovky, obchodné centrum, hrad, záhrady a továrne. Večer sa všetci vrátili do svojich domovov.

Pozn.: niektoré priestory nie je zrejme možné jednoznačne určiť –

- Účel: Žiaci si precvičia rozlišovanie verejného a súkromného priestoru v praktickom texte.

Diskusia

Úloha 4: Napíš názvy troch významných kultúrnych alebo športových podujatí, ktoré sa každoročne konajú v tvojej obci alebo v jej okolí. Stručne ich opíš.

- Účel:

Úloha 5:

- Účel:

Ku každému štátu, ktorý susedí so Slovenskom, dokresli správnu vlajku zo zoznamu a napíš jeho názov.

Úloha 6:

Napiš, s ktorými štátmi susedí Slovensko:

Na severe: s Poľskom

Na východe: s Ukrajinou

Na juhu: s Maďarskom

Na západe (dva štáty): s Českom (Českou republikou) a Rakúskom

● Účel:

Úloha 7: Predstav si, že by sa vaša rodina presťahovala do vzdialeného štátu. Napiš:

- Čo by bolo asi pre teba nové:
- Čo by ti pomohlo spoznať nové prostredie a cítiť sa v ňom ako doma?

● Účel:

24|ČO A AKO PREŽÍVAM – MOJE EMÓCIE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Rozlišovanie emócií, ich prejavov a dopadov ich vyjadrenia na seba a druhých.	opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Vyjadrovanie citov a prežívania v rozličných situáciách.	pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách	
Vnímanie potrieb druhých/iných.	pomenovať, čo ho spája s ostatnými	
	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom)	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí.	
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vypočúť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	

	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	vlastnom konaní.
Pojmy: emócie, dôvera, prekvapenie, strach, hrdosť, súcit, rozrušenie, reakcie, vyjadrenie citov, zvládanie emócií, emócie vo vzťahoch		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pomenujú základné emócie (radosť, hrdosť, strach, prekvapenie, dôvera, súcit), a naučia sa uvažovať, ako vyjadrenie pocitov vplýva na nich aj na okolie. Precvičia si jednoduché spôsoby regulácie silných emócií a budovanie empatie – všímanie si potrieb druhých a ponúknuť primeranej pomoci.

Úvod:

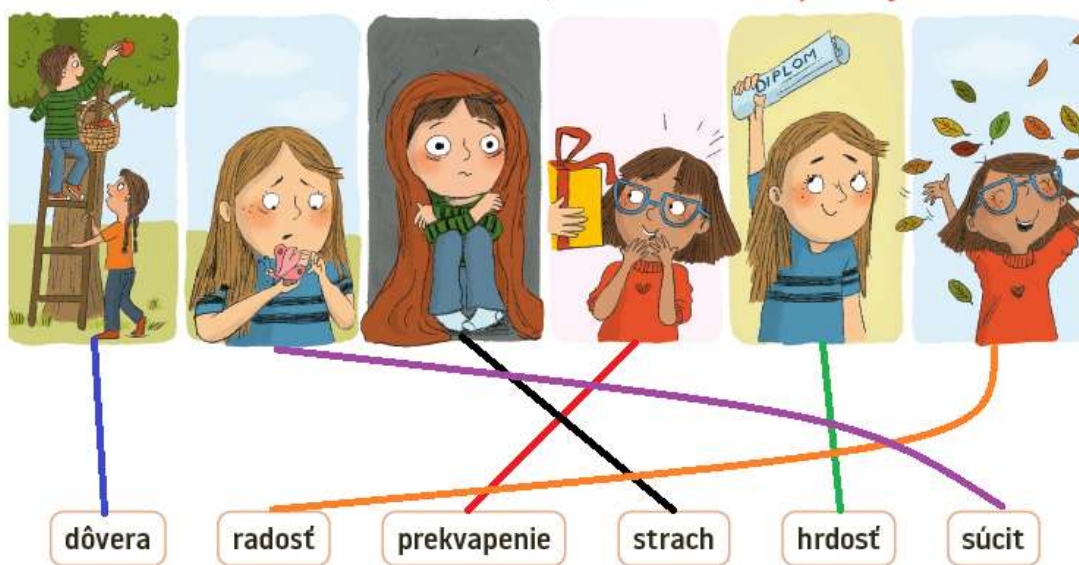
Vieš, čo sú to emócie? Sú to pocity, ktoré prežívame každý deň – niekedy nás rozosmejú, inokedy prekvapia alebo nahnevajú. Keď ich vieme pomenovať, lepšie rozumieme sebe aj druhým a vieme sa rozhodovať pokojnejšie.

Didaktické odporúčania:

- Vytvorte bezpečnú atmosféru: všetky pocity sú dovolené, korigujte len správanie, ktoré ruší alebo ubližuje.
- Ak sa niekomu so žiakov v ostatnom čase udialo niečo
- Pracujte s tézou, že je potrebné korigovať svoje správanie, ak to obmedzuje alebo ubližuje iným (je v poriadku hnevať sa; nie je v poriadku ubližovať).
- Ak sa na to žiaci necítia, nemusia žiaci svoje pocity zdieľať nahlas. Môžete ich vyzvať, aby ich nakreslili.

Úloha 1:

Prirad' ku každému obrázku názov emócie, ktorú deti na ňom prežívajú.

● Účel: rozlišovanie a pomenovanie emócií podľa výrazov tváre, tela a situácie; rozvoj slovnej zásoby pocitov, úvod do témy.

Spýtajte sa: „Čo na tvári alebo reči tela ti to prezradilo?“ (oči, kútiky úst, napäté ramená...).

 Tip: Pantomíma – dvojice si vylosujú emóciu a trieda ju háda.

 Úloha 2: Spomeň si na chvíľu, keď sa ti stalo niečo, čo ťa veľmi nahnevalo alebo rozrušilo.

- Čo si vtedy urobil? Ako si sa správal?
- Toto ma nedávno nahnevalo alebo rozrušilo:
- Moja reakcia na to bola takáto:
- Čo by si teraz urobil inak?

 Účel: sebazpozorovanie, oddelenie spúšťača – reakcie – následku; učenie sa voľby vhodnejšej reakcie.

 Úloha 3: Niekedy sú naše emócie veľmi silne a môžu nás prekvapiť. Keď sa nahneváme alebo cítime strach, je dôležité vedieť, ako ich zvládnuť. Naučiť sa zvládať takéto emócie vo vzťahoch s ľuďmi nám pomáha cítiť sa lepšie a vyhnúť sa konfliktom:

- Dýchaj zhlboka
- Rozprávaj sa o svojich pocitoch
- Niekedy je lepšie hneď nereagovať
- Nájdi pokojne miesto

 Účel: Nácvik jednoduchých regulačných stratégií, ktoré možno použiť doma, vonku alebo aj v škole.

1) „Ktorý z tipov využiješ, keď ťa niečo nahnevá?“

Smerujte žiakov k:

- zastaveniu a upokojeniu (zhlboka dýchať, napočítat do 10, krátka pauza),
- pomenovaniu pocitu a potreby („Som nahnevaný, potrebujem chvíľu pokoj“),
- bezpečnému správaniu (neubližujem sebe ani iným, nekričím),
- vyhľadaniu podpory (ísť za dospelým, kamarátom),
- jednoduchej telesnej regulácii (voda, nádych–výdych, prechádzka, natiahnutie).

2) „Ako pomôžeš spolužiakovi, ktorý je smutný/ťažko to prežíva?“

Smerujte žiakov k:

- prítomnosti a počúvaniu (byť nablízku, nebagatelizovať pocity),
- citlivému opýtaniu sa („Chceš o tom hovoriť? Ako ti môžem pomôcť?“),
- ponuke aktivity (pozvať do hry/skupiny, aby nebol sám),
- rešpektu hraníc (pýtať sa pred objatím; keď nechce hovoriť, rešpektujem),
- zapojeniu dospelého, ak je situácia vážna.

3) „Spomeň si na situáciu radosti. Porozprávaj o nej.“

Smerujte žiakov ku:

- krátkemu príbehu (kde, s kým, čo sa stalo),
- opisom pocitov v tele a správaní (úsmev, nadšenie, chuť sa podeliť),
- dôvodu, prečo to bolo dôležité (úspech, blízkosť, prekonanie strachu),
- vďačnosti/zdieľaniu (komu by som poďakoval, s kým som radosť zdieľal).

26|MOJA RODINA

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie základných vzťahov medzi členmi rodiny z pozície žiaka aj z pozície iného člena	ilustrovať plynutie času na vybraných príkladoch z minulosti rodiny	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
Identifikovanie a pomenovanie členov rodiny, ich rôzne roly, úlohy a zodpovednosti.	pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
Zamýšľanie sa nad hodnotou domova.	pomenovať, čo ho spája s ostatnými	
Vnímanie domova ako miesta pre život a rozvíjanie vzťahov v rodine a komunite.		
Preukazovanie vďačnosti rodičom, starým rodičom a blízkym osobám.		
Pojmy: Rodina, vzájomné rodinné vzťahy, domov, príbuzní a blízki		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Úvod: Je dôležité poznať členov našej rodiny a ich vzájomné vzťahy. Pomáha nám to lepšie spoznať naše korene, našich predkov a blízkyh. Rodinu si môžeme predstaviť ako rodokmeň – rodinnú mapu, ktorá ukazuje, kto ku komu patrí.

Didaktické odporúčania:

- **Vychádzajte zo skúseností žiakov** – začnite rozhovorom: „Koľko členov má tvoja rodina? Poznáš aj sesternice alebo bratancov?“
- **Pripomeňte, že každá rodina vyzerá inak** – niekto má viac súrodencov, niekto menej, niektorí žijú s jedným rodičom alebo starými rodičmi. Vyhnite sa porovnávaniu, ktoré by mohlo žiakov znevýhodňovať.
- Pri pomenovaní rodinných vzťahov **zohľadnite jazykovú pestrosť** – niekto hovorí „ujo“, iný „strýko“, „starká“ namiesto „babka“. Všetky pomenovania sú správne.
- Podporujte **vizuálne učenie** – nakreslite jednoduchý rodokmeň na tabuľu a spolu s triedou ho dopĺňajte.
- **Dbajte na citlivosť** – nie každý žiak má úplnú rodinu alebo pozná všetkých príbuzných. Nechajte priestor aj na také odpovede, ako: „Týchto príbuzných nepoznám,“ alebo „Týchto už nemám.“
- Zdôraznite, že rodinu nespája len pokrvná línia, ale aj **vzájomná láska, pomoc a vzťahy**.

Úloha 1: Označ šípkami generácie na obrázku rodiny.

- ty, tvoji súrodenci, bratanci a sesternice → **jedna generácia**,
- rodičia, tety a ujovia → **staršia generácia**,
- starí rodičia → **ešte staršia generácia**.

 Účel: Žiaci pochopia pojem „generácia“ a uvidia, ako sa rodina rozdeľuje podľa veku.

Môžete sa opýtať: „Kto patrí do tvojej generácie? A kto je (naj)staršia generácia v tvojej rodine?“

Úloha 2:

Napiš, ako voláme jedným spoločným pomenovaním týchto členov rodiny.

 starý otec stará mama sú to Zuzkini: starí rodičia	 mama otec sú to Zuzkini: rodičia	 Zuzka brat sestra sú: súrodenci
--	--	--

● Účel: Upevniť pomenovania rodinných rolí a posilniť slovnú zásobu.

Úloha 3: Doplň do viet správne slovo podľa rodostromu z predchádzajúcej strany.

 hovorí: Všetky tieto deti sú naše: vnúčatá
 hovorí: Tento chlapec je môj syn a toto dievča je moja dcéra
 hovorí: táto pani je manželka môjho brata. Je to moja švagrína

● Účel: Precvičovanie slovnej zásoby cez konkrétne situácie.

♦ **Tip:** Môžete priniesť alebo nájsť (napr. na internete) skutočný rodostrom a prejsť si ním so žiakmi. Na ďalšej hodine budú hlbšie s touto témou pracovať.

Úloha 4:

Doplň správne odpovede:

1. Zuzka má dvoch rodičov. Koľko má alebo mala starých rodičov? → 4
2. Koľko prastarých rodičov mala Zuzka? → 8
3. A koľko praprastarých rodičov mala Zuzka? → 16

 Tip: Nakreslite na tabuľu jednoduchú pyramídu – hore Zuzka, pod ňou rodičia (2), potom starí rodičia (4), prastarí rodičia (8), praprastarí rodičia (8)..... – takto si žiaci uvedomia, ako rodostrom rastie, keď ho skúmame ďalej do minulosti. Môžete žiakom povedať, že ak by sme ho skúmali veľmi ďaleko do minulosti, určite by sme zistili, že mnohí spolužiaci majú spoločného predka a sú teda veľmi vzdialení príbuzní.

Diskusia a očakávané/možné odpovede

- Aké nové slová si sa dnes naučil? Vysvetli, čo znamenajú.
„Naučil som sa slovo neter/synovec/švagrína.“
- Čo môžeš urobiť pre to, aby si lepšie spoznal históriu svojej rodiny?
„Môžem sa pýtať rodičov alebo starkých na minulosť.“
- Prečo je dôležité poznať históriu vlastnej rodiny a svojich blízkych?
„Aby som vedel, odkiaľ pochádzam a spoznal svojich blízkych.“

Reflexia a metakognícia

- Aké slovo z dnešnej hodiny bolo pre teba úplne nové? Ako si ho zapamätáš?
- Keby som mal/a vysvetliť kamarátovi, čo znamená „generácia“, čo by som povedal/a?
- Vieš nakresliť jednoduchý rodokmeň svojej rodiny? (iba najbližších členov)